

Asia: OKM 38/040/2016

Gaudeamus igitur - ylioppilastutkinnon kehittäminen

1.1 Työryhmä ehdotti, että tutkintoon osallistuvan on suoritettava äidinkielessä ja kirjallisuudessa järjestettävä koe sekä kolme koetta tai koeparia seuraavista: - Matematiikka - Toinen kotimainen kieli - Vieras kieli - Kaksi reaaliaineen koetta tai yksi reaaliaineen koe ja yksi vieraan kielen koe Tutkintoon osallistuva voi lisäksi suorittaa yhden tai useamman kokeen edellä mainituista kokeista.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Vastustan ehdotusta.

Kantanne perustelut

YLL on huolissaan matematiikan osaamisen heikentymisestä ja pitää tarpeellisenä ryhtyä toimenpiteisiin osaamistason parantamiseksi.

Lukion tuottamat jatkovalmiudet ... (Hautamäki ym. 2012) julkaisun mukaan korkeakouluopetuksessa ollaan hyvin huolissaan heikentyneestä matemaattisesta osaamisesta. Matematiikan kirjoittaneista on pulaa yliopistoissa ja se vaikuttaa negatiivisesti opiskelijavalintoihin jokaisella paikkakunnalla jossa on teknisiä aloja. Tästä syystä olisi ehkä perusteltua palauttaa matematiikka pakolliseksi tutkintoaineeksi.

Valtaosa yliopisto- ja korkeakouluopiskelijoista tarvitsee opinnoissaan matemaattisia taitoja ja matematiikan oppiaineessa harjoiteltavia loogisen ajattelun taitoja. Metodiopintoja (tutkimusmenetelmäopintoja erityisesti kvantitatiivisia menetelmiä) opiskellessa matemaattisten taitojen taso on oltava valmiiksi hyvällä tasolla.

2.1 Työryhmä ehdotti, että kaikkiin kokeisiin laaditaan oppiainerajat ylittäviä tehtäviä. Tehtävien laadinnassa otetaan huomioon myös aihekokonaisuudet.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puollan ehdotusta.

Kantanne perustelut

Oppiainerajat ylittävien tehtävien asettaminen tukee opetussuunnitelman mukaisten tavoitteiden saavuttamista. Myös korkeakouluoinnoissa ja työelämässä tulee pystyä soveltamaan tarjolla olevaa tietoa. Taito- ja taideaineissa hankitun osaamisen hyödyntäminen ylioppilaskirjoituksissa tukee näiden tärkeiden oppiaineiden opiskelua.

2.2 Työryhmä ehdotti, että tulevaisuudessa kokeiden tausta-aineistoihin voisi sisältyä myös materiaalia eri kielillä.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puollan ehdotusta.

Kantanne perustelut

Lukiossa rakennetaan valmiuksia jatko-opintojen suorittamiseen korkeakouluissa sekä valmiuksia työelämään. Ylioppilaskokeen digitalisointi avaa mahdollisuuksia tausta-aineistojen laajentamiselle ja internetin käytölle. Aineistojen kielten periaatteellinen rajoittaminen voi tuntua teennäiseltä. Kielitaito on osaamispääomaa, jonka hankkiminen kestää pääsääntöisesti useita lukuvuotia, joten motivaatiota kielitaidon omaksumiseen kannattaa tukea. YLL kannattaa muidenkin opiskeltujen kielten kuin englannin hyödyntämistä. Kielitaito ei kuitenkaan saa olla se, joka ratkaisee menestyksen muissa kuin kielten kokeissa. Kielten opiskelu perusopetuksessa ja toisella asteella kehittää myös kognitiivisia ja geneerisiä taitoja, joita tarvitaan esim. toisen kotimaisen kielen opetuksessa yliopistossa, jossa yksi keskeinen tavoite on, että opiskelija kykenee asiantuntijakeskusteluun sekä kirjalliseen asiantuntijaviestintään. Toisen kotimaisen osalta tulisi myös varmistaa, että kaikki oppilaat ja heidän huoltajansa tulevat olemaan tietoisia seurauksista oppilaan tulevaa työelämää ajatellen, mikäli kokeilu toisen kotimaisen kielen vapaaehtoisuudesta toteutetaan.

2.3 Työryhmä ehdotti, että kokeiden laadinnassa vahvistetaan edelleen tavoitteiden mukaista osaamista yksittäisten sisältöjen sijaan.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puollan ehdotusta.

Kantanne perustelut

Opiskelijoiden valmiuksien ja taitojen arvioiminen laaja-alaisesti tukee lukion opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttamista. Tietojen hakemisen, arvioinnin ja yhdistämisen taidot rakentuvat kuitenkin vankan yleissivistyksen ja jo omaksutun tietopohjan päälle. Kenties tieto lisää tuskaa, mutta se saa aikaan myös tiedonjanoa ja uteliaisuutta uutta tietoa kohtaan. Lukion päättökokeena toimivien ylioppilaskirjoitusten ei tulekaan mitata ainoastaan kognitiivisesti vaativien ja soveltavien tehtävien ratkaisemisesta, vaan kokeessa on oltava myös mahdollisuus hyödyntää hankittuja tietoja yksinkertaisemmassa muodossaan. Näin kokeesta muodostuu tasapainoinen kokonaisuus.

3.1 Työryhmä ehdotti, että ylioppilastutkinnon valmistumista koskevia säännöksiä täsmennetään siten, että niistä selkeästi ilmenee, että ylioppilastutkinnon suorittaminen edellyttää lukion oppimäärän suorittamista tai muiden lukiolain 18 a §:n mukaisten edellytysten täyttymistä.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puollan ehdotusta.

Kantanne perustelut

Ylioppilastutkinto toimii paitsi osoituksena jatko-opintokelpoisuudesta myös lukion päättötutkintona. Esityksessä on myös asianmukaisesti huomioitu linjakkuus korkeakoulujen hakumenettelyjen uudistamisen kanssa. Lakiluonnoksissa on ollut esillä ylioppilaskirjoitusten arvosanojen suorittamisen mahdollisuus myös ammatillisen toisen asteen opiskelijoille.

3.2 Työryhmä ehdotti, että kokelaat eivät enää sitovasti valitse kokeita pakollisiksi tai ylimääräisiksi ilmoittautumisen yhteydessä. Tutkinto muodostuu muutoin nykyisen kaltaisella tavalla.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puollan ehdotusta.

Kantanne perustelut

-

3.3 Työryhmä ehdotti, että kokelaan ilmoittautumista eritasoisiin kokeisiin samassa tutkintoaineessa ei rajoiteta. Kokelaan tutkintoon voidaan kuitenkin sisällyttää vain yksi koe samassa oppiaineessa. Muista kokeista kokelas saa erillistodistuksen.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puollan ehdotusta.

Kantanne perustelut

-

3.4 Työryhmä ehdotti, että saamen vieraan kielen kokeen tilalle kokelas voi valita myös saamen äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen. Tällöin saamen kielen osaamista voi osoittaa aiempaa joustavammin.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puollan ehdotusta.

Kantanne perustelut

-

4.1 Työryhmä ehdotti, että erillisinä kokeina suoritettut hyväksytyt kokeet voidaan lukea hyväksi ylioppilastutkintoon kolmen vuoden ajan erillisen kokeen hyväksymisajankohdasta.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puollan ehdotusta.

Kantanne perustelut

-

4.2 Työryhmä ehdotti, että koulutuksen järjestäjä voisi periä kokelaalta maksun, mikäli kokelas ei olisi kyseisen koulutuksen järjestäjän opiskelija ja joka uusii tutkintoonsa sisältyvän kokeen ylioppilastutkinnon tultua suoritetuksi, täydentää tutkintoaan tai suorittaa erillisen ylioppilastutkintoon kuuluvan kokeen koulutuksen järjestäjän oppilaitoksessa.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puollan ehdotusta.

Kantanne perustelut

Maksun periminen on perusteltua, sillä ylioppilastutkinnon laajempi hyödyntäminen korkeakoulujen opintovalinnoissa tulee lisäämään uusijoiden ja täydentäjien lukumäärää ja sitä kautta opettajien työtä. Maksun on kuitenkin oltava muodollinen ja suuruudeltaan kohtuullinen, sillä opiskelijoita ohjataan korkeakoulujen pääsykokeiden vähentämisen kautta korottamaan ja täydentämään ylioppilaskokeen arvosanoja – olkoonkin että kalliiden valmennuskurssien merkitys saattaa pienentyä tiettyihin koulutusohjelmiin haettaessa.

4.3 Työryhmä ehdotti, että lukion oppimäärää suorittavalla kokelaalla tulee olla puolet lukion oppimäärästä tai kirjoitettavan oppiaineen pakolliset kurssit opiskeltuna voidakseen osallistua tutkinnon kokeisiin. Rehtori varmistaa kokelaan oikeuden osallistua tutkintoon.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Vastustan ehdotusta.

Kantanne perustelut

Kun työryhmä pitää tärkeänä ylioppilastutkinnon suorittamisen yhteyttä lukiokoulutukseen, on syytä edellyttää, että pakolliset kurssit on suoritettu.

5.1 Työryhmä ehdotti, hylättyjä kokeita voisi uusia nykyisen kahden kerran sijaan kolme kertaa.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puollan ehdotusta.

Kantanne perustelut

Mikäli korkeakoulut jatkossa hyödyntävät ylioppilastutkinnon kokeita nykyistä laajemmin pääsykokeiden sijasta, on syytä lisätä uusintakertoja. Perusteltu esitys kompensaa­tion poistussa.

5.2 Työryhmä ehdotti, että hyväksytyn kokeen voisi uusia jatkossa nykyisen yhden koekerran sijaan kaksi kertaa.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puollan ehdotusta.

Kantanne perustelut

Kaksi uusimismahdollisuutta hyväksytyn kokeen arvosanojen parantamiseksi on riittävä määrä. Jos ylioppilastutkinto painottuu tulevaisuudessa yliopistovalinnoissa suunnitellulla tavalla, uusimismahdollisuuksia voisi olla enemmänkin.

5.3 Työryhmä ehdotti, että tutkinnon tultua hylätyksi, hylätyyn tutkintoon sisältyneet hyväksytyt kokeet voidaan sisällyttää aloitettavaan uuteen tutkintoon kolmen vuoden ajana aiemmin suoritettuna kokeen hyväksymisen ajankohdasta.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puollan ehdotusta.

Kantanne perustelut

Kolmen vuoden määräaika on riittävä ylioppilastutkinnon loppuun saattamiseksi. Määräaika myös kannustaa suorittamaan tutkinnon loppuun. Mikäli opinnot viivästyvät, kertauksen tarve on joka tapauksessa aiheellinen.

5.4 Työryhmä ehdotti, että hylätyn kokeen kompensatiomahdollisuus poistetaan samalla, kun uusimismahdollisuuksia lisätään edellä esitetyllä tavoin.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puollan ehdotusta.

Kantanne perustelut

Uusimismahdollisuudet auttavat valmistumista ja kompensatiota ei samalla tavoin enää uusintojen lisääntyessä tarvita.

6.1 Työryhmä ehdotti, että koepäivien aikatauluja tiivistetään ottaen huomioon kokelaiden riittävä palautuminen, kokelasmäärät eri päivinä, eri kokeiden tyypilliset yhdistelmät ja järjestelyjen vaikutus kokelaiden jaksamiselle.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Vastustan ehdotusta.

Kantanne perustelut

Opiskelijoiden näkökulmasta kertaamisen ja uudelleen keskittymisen mahdollisuus ovat merkittäviä. Aineistopohjaiset tehtävät vaativat opiskelijoilta keskittymistä sekä lukemiseen, analyysiin, tulkintaan että näiden raportointiin. Tehtävä on koko lukion osaamista mittaavana haastava, jota ei voi niputtaa nykyistä tiheämpään aikatauluun ilman stressin lisääntymistä.

Opetussuunnitelman hengessä ylioppilaskokeen tulisi mitata asioiden ymmärtämistä ja soveltamista eikä ulkooppimista. Selvityksessä esitetyt perustelut ovat ristiriidassa keskenään. Muistiossa mm. todetaan:

"Kokelaiden suorittaman tutkinnon laatua ja tasokkuutta pyritään kohottamaan parantamalla edellytyksiä keskittyä aineen syvälliseen tutkintasuoritukseen sekä lisäämällä vaativien ja kokelaan opintoja koskevien valintojen kannalta mielekkäiden tehtävien osuutta."

"Tutkinto tarjoaa mahdollisuuden osoittaa omaa osaamista. Tämä on mahdollisuus myös omien vahvuuksien löytämiseen. [...] Opiskelijoiden kokema stressi on huomioitava koeaikatauluja ja koejärjestelyjä kehitettäessä."

6.2 Työryhmä ehdotti, että kokeiden pituus lyhennetään neljään tuntiin. Äidinkielen koe muutetaan yksipäiväiseksi. Kokeiden rakenne, sisältö ja laajuus mitoitetaan uuteen keston.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Vastustan ehdotusta.

Kantanne perustelut

Sähköisten ylioppilaskirjoitusten vaikutusta ajankäyttöön ei vielä tiedetä. Riittävä aika esseekirjoittamiselle on tärkeä, eikä YLL kannata riskin ottamista kirjoitusaikaa lyhentämällä. Kirjoitustilanteesta voi poistua ennen kuuden tunnin täyttymistä. Jos sähköisten kirjoitusten käyttäjäkokemukset osoittavat, että kuutta tuntia ei tarvita, palattakoon asiaan.

Koeaikojen lyhentäminen vaikuttaa opetettaviin asioihin ja siihen miten oppiaineita opiskellaan. On olemassa riski oppimistulosten määrän ja laadun heikentymisestä.

Yliopisto-opinnoissa ja tieteellisessä työssä tarvitaan pitkän tekstin kirjoittamisen taitoa. Esseemuotoisen kirjoittamisen taito on ehdoton lähtökohta oman ajattelun esilletuomiseen, ja tällainen kirjoittamismuoto vaatii sekä ajatus- että kirjoittamisprosessin kypsymistä. Tämän kirjoittamisen opetusta ei voida siirtää yliopistoon vaan sen täytyy olla perustaito, joka oman ajattelun kehittymisen rinnalla kypsyy lukio-opintojen aikana. Yhtä lailla muiden oppiaineiden kohdalla (reaaliaineet, matemaattiset aineet, kielet) ajattelu- ja ilmaisuprosessiin on perustellusti oltava tarpeeksi koeaikaa, sillä perusteellisesti valmistellun vastauksen rakentaminen vaatii myös tutustumista aineistoihin. Esityksessä ei ole esitetty perusteeksi tutkimuksellista tietoa siitä, että lyhyempi koeaika ohjaisi parempaan suoritukseen ajatusprosesseissa.

Äidinkielen ja kirjallisuuden ylioppilastutkinnon arvosanalla on ollut jatko-opintoihin pyrittäessä suuri painoarvo, mutta sen merkitys täytyy nähdä laajemminkin opintoja ohjaavana ja jatko-opintotaitoja luovana. Äidinkielen ja kirjallisuuden esseekokeessa mitataan oppiaineen tavoitteita laajemmin sellaisia kirjoittamiseen ja kommunikointiin liittyviä taitoja, joita tulevat korkeakouluopiskelijat tarvitsevat. Silti jo vuonna 2012 valmistuneessa selvityksessä (Lukion tuottamat jatkokoulutusvalmiudet korkeakoulutuksen näkökulmasta) korkeakouluopiskelijat ovat kokeneet, ettei lukiossa ole opetettu opiskelussa tarvittavia taitoja kuten laajojen tekstikokonaisuuksien hallintaa, kriittistä ajattelua ja tiedonhakutaitoja. Nämä ovat pohja jokaisen korkeakouluopiskelijan opinnäytteiden tekemiseen. Yliopistojen ja korkeakoulujen opetushenkilökunnan haastatteluissa puolestaan äidinkielen osaamisen rinnalla korostuvat matemaattis-luonnontieteellisten tietoja ja vieraan kielen taidot. Viestintätaidoissa koetaan jo nyt puutteita, koska loogisen ja jäsennellyn tekstin tuottaminen tai tekstityyppien hallintaan ei ole harjaannuttu. Nyt tehdyn esityksen perusteella suuntaa ei olla korjaamassa, vaan tutkinnossa keskitytään entistä enemmän lyhyeen tekstimuotoon sekä analysoitavana että tuotettavana tekstinä.

7.1 Työryhmä ehdotti, että tutkintoa kehitetään kohden avoimia digitaalisia oppimisympäristöjä, joissa on mahdollisuus hyödyntää monipuolisesti taustamateriaaleja. Osa kokeesta voi hyödyntää internetyhteyttä.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puollan ehdotusta.

Kantanne perustelut

Esitys vastaa todellisuutta tilanteissa, joissa tietoa tulee hyödyntää ja joissa ilmaistaan omia näkemyksiä asioihin. Kuten esityksessä todetaan, kokelaiden äidinkieli voi vaikuttaa siihen, miten internetissä tarjolla oleva tieto näyttäytyy. Koetta ja tehtävätyyppijä on jatkuvasti kehitettävä opiskelijoiden ja opettajien palautteen perusteella, erityisesti uudentyypisiä tehtäviä, joihin lukeutuvat tehtävät joissa voi hyödyntää nettiä.

7.2 Työryhmä ehdotti, että opettajien ja opiskelijoiden tutustuminen ylioppilastutkintotehtävien tyyppisiin digitaalisiin tehtäviin mahdollistetaan hyödyntäen vanhoja koetehtäviä. Tekijänoikeudellisia haasteita voidaan ratkaista erillissopimuksin, tehtävien laatimisen keinoin ja tarvittaessa selvittämällä viranomaistyönä lainsäädännön antamat mahdollisuudet ja rajoitteet.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puollan ehdotusta.

Kantanne perustelut

-

8.1 Työryhmä ehdotti, suullisen kielitaidon koe otetaan osaksi vieraiden kielten ja toisen kotimaisen kielen kokeita. Kehittyvää teknologiaa hyödynnetään kokeen toteutuksessa. Käyttöönottoa testataan ja uudistuksen vaikutuksia arvioidaan kokelaiden, opettajien, koulujen, koulutuksen järjestäjien ja ylioppilastutkintolautakunnan kannalta ennen toimeenpanoa.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puollan ehdotusta.

Kantanne perustelut

Jatko-opiskelun näkökulmasta kommunikaatiotaidon eri alueiden huomioiminen ylioppilaskokeessa on tärkeää. Arviointi koneellisesti mietityttää. Kokeessa ei tulisi olla kovin kaukana autenttisuudesta, mikäli se ei ole välttämätöntä. Suullinen kielenkäyttötilanne koneen kanssa ei ole kovin tyypillinen tilanne, arviointitapaa voisi vielä miettiä ja kehittää yhdessä opettajien ja opiskelijoiden edustajien kanssa.

9.1 Työryhmä ehdotti, valmistavassa arvostelussa opettaja korjaa oman oppilaitoksen koesuoritusten lisäksi myös muiden oppilaitosten koesuorituksia.

Puollatteko vai vastustatteko ehdotusta?

Puollan ehdotusta.

Kantanne perustelut

Olennaista on arvioinnin oikeudenmukaisuus ja opiskelijan oikeusturva. Opettajan ammatillinen kehittyminen on uudistusten eräs näkökulma: palaute opettajan omien opiskelijoiden osaamisesta on tärkeää, mutta myös toisen oppilaitoksen opiskelijoiden tuotosten korjaaminen voi laajentaa myös opettajan näkökulmaa. Uudistuksen alkuvaiheessa voi olla hyvä pohtia, miten opettajat harjaannutetaan erilaisten vastaustyyppien arviointiin: kenties ristiinarviointia jo lukion aikana?

10 Osiopankki ja adaptiiviset kokeet

Kantanne asiaan perusteluineen

Osiopankki ja non-stop-tyyppinen koe veisi ylioppilastutkinnon suorittamista eri suuntaan kuin myös esitettävä ryhmäko. YLL näkisi mieluummin koetta kehitettävän tietojen soveltamisen ja taitojen osoittamisen suuntaan.

11 Ryhmäko

Kantanne asiaan perusteluineen

Vuorovaikutus- ja yhteistyöosaaminen ovat keskeisiä yliopisto-opinnoissa tarvittavia ja edelleen kehitettäviä taitoja. Ryhmäko tukisi lukion opetussuunnitelman toteutumista myös näiltä osin, myös muissa kuin kieliaineissa. Asiaa kannattaa edistää pidemmällä aikavälillä.

12 Ylioppilastutkinto ja koulutusvienti

Kantanne asiaan perusteluineen

Tutkinnon mahdollisella tuotteistamisella ei pitäisi olla mitään linkkiä tutkinnon suorittamiskieleen Suomessa. Tutkinto on jatkossakin voitava (kielten kokeita lukuun ottamatta) suorittaa äidinkielellä, jotta tutkinto aidosti mittaa lukion oppimäärän lukion oppimäärän tuottamia tietoja, taitoja ja kypsyttä. YLL suhtautuu hieman skeptisesti ylioppilaskokeen tuotteistamista irrallisena sen taustalla olevasta koulutusjärjestelmästä. Lukion päättökokeita järjestetään muissakin maissa. Jos tutkinto kuitenkin saadaan osaksi koulutusvientiä, sitä voi edistää, kunhan ei tuoteta vahinkoa Suomen koulutusjärjestelmälle.

13 Ehdotusten kustannusvaikutukset

Kantanne asiaan perusteluineen

Kustannussäästöjen toteuttaminen ei voi ensisijaisesti ohjata jatko-opiskelukelpoisuuden mittaamista. Opiskelijoiden on pystyttävä osoittamaan osaamisensa opetussuunnitelman hengessä ja tehtäville uudistuksille tulee olla pedagogiset perustelut. Opettajien täydennyskoulutukseen budjetointi on keskeinen osa uudistusta.

Muuta, mitä halautte asiasta lausua.

Muuta, mitä haluatte asiasta lausua.

Ylioppilastutkinnon toinen päätehtävä on lukion päättökokeen ohella jatko-opintokelpoisuuden tuottaminen. Esityksessä pohditaankin tutkinnon käytettävyyttä korkeakoulujen opiskelijavalinnassa. Myös lukiodiplomeiden hyödyntämismahdollisuuksia pääsykokeissa tulisi kehittää.

Koeaikojen lyhentäminen niin matematiikassa kuin äidinkieleessä vaikuttaa niin opiskelijoiden mahdollisuuteen esittää osaamistaan ja ajatteluaan annetussa ajassa kuin myös opetukseen ja lukion opetussuunnitelmassa opetettaviin asioihin.

Yliopistojen opetushenkilöstö kohtaa uudistuksen aiheuttamat muutokset työssään. On olennaista, että yliopistossa opiskelijoilla on jo opintojen alkuvaiheessa kriittisen ajattelun taitoja, argumentointitaitoja ja kykyä ilmaista ajatuksiaan perustellen.

Gaudeamus igitur -muistiossa ei aina perustella esitettyjä ratkaisuja systemaattisesti tutkimustietoon perustaen. Perusteluina käytetään joiltain osin taloudellisia päätelmiä tutkimustiedon sijaan. Suomalainen opetusalan tutkimus on perinteisesti ollut runsasta, mutta tätä tietoa ja arviointien tuloksia ei ole kovin kattavasti hyödynnetty.

Sainio Seppo
Yliopistojen opetusalan liitto YLL